

наш пасьвятлее, што так ці гэтак ён дачакаецца поўных грамадзянскіх правоў. Але дзеля гэтага патрэбна йшчэ аграмадная праца. Каб жа зрабіць тую працу хапіла нам сілы і ўменьня, трэба, *каб народ пільна прыслухіваўся да палітычнага жыцця Расеі*, каб добра пазнаў, хто ідзе разам зь ім, а хто проці яго, каб ведаў ақуратна, якія правы і якія рэформы будуць для яго найбольш карысны. Толькі тады мы ўсе здалеем прылажыць сваю руку да будавання новага жыцця і адкрыцця новай дарогі да здабыцця штодзённага куска хлеба.

Дзье работы

Як вядома, у нашым краі верхаводзяць найболей дзье „пануючыя“ нацыі: маскоўцы і палякі. Прадстаўнікі гэтых нацый са стараны расейскай — чыноўніцтва, са стараны польскай — панства. Як першыя, так і другія, з дужа малымі выняткамі, належаць да нацыяналістычнага табару з тэй толькі розніцай, што адны належаць да расейскіх, другія да польскіх нацыяналістаў.

А нацыяналізм бывае дваякі. Нацыяналізм сільных і нацыяналізм слабых. Першы кіруецца да панавання над слабейшымі, да заваёвывання, коштам слабейшых, сабе пануючага палажэння, да агранічэння ўсіх, хто не належыць да іхняй нацыі і інш. — адным словам, пануючы нацыяналізм кіруецца да панявольнення, да агранічэння ў правах слабейшых. Нацыяналізм слабых, наадварот, кіруецца да вызвалення паняволеных, да абароны чалавечых правоў і прызнання чалавека ў кожным.

Нацыяналісты, з расейскага і польскага боку, што жывуць у нашым краі, ваюючы, на сьмерць паміж сабой, яны ўсё ж такі зыходзяцца і ідуць, хоць часта рознымі дарогамі, да аднэй мэты, да агранічэння і панявольнення, трэцяй, слабейшай нацыі ў нашым краі: нас, беларусаў.

Палякі ў нашым краі, як вядома, найболей памешчыкі і дзеля гэтага апорай свайго быту ў гэтым краі лічуць зямлю. Адзін з найважнейшых пунктаў праграмы мясцовых польскіх нацыяналістаў — гэта ўтрыманьне ў сваіх руках зямлі. А калі памешчыкі самі, з эканамічных прычын, ня здолеюць утрымаць зямлю, то яны павінны прадаваць зямлю толькі сялянам з Польшчы. На гэта палякі тутэйшыя глядзяць як на самаабарону; як на ўтрыманьне імі ў нашым краі занятых пазыцый (*stanu posiadania*). І дзеля выпадзення гэтай праграмы праце нямала людзей.

Тых памешчыкаў, каторыя прадаюць зямлю не палякам, заносаць у чорныя сьпіскі і публікуюць, як здраднікаў, у газетах.

Побач з гэтым праце ў нашым краі і сялянскі (крэстьянскі) банк, каторы, у свой чарод, распрадае землі вялікарусам сялянам, найболей стараверам. Палітыка банка — гэта палітыка ваюючага нацыяналізму, палітыка наступаючая, не абараніцельная.

Гэткім парадкам, у стасунку да зямлі, у нас робяцца дзье „работы“ ў розных бакі і з розных пабудак а абедзье б’юць найслабейшага, адвечнага жыхара зямлі гэтай — Беларуса.

Адным словам, з аднаго і з другога боку ідзе работа над тым, каб захапіць зямлю і праз гэтае самае выціснуць беларусаў зь зямлі.

Кудой ісьці?

Калі агні купальскія зьбіраюць навокал сябе грамады беларусаў, калі адвечная легенда аб цудоўнай кветцы папараці, што суліць шчасьце ўсім людзям, навявае думкі аб лепшай, ясьнейшай долі народу, — тады здаецца, што ўсе беларускія сэрцы б’юцца ў вадзін тон, што гэта — сям’я, злучаная крэпка шчырай любоўю, супольнымі надзеямі. Здаецца, у кожным бачым брата — роднага, блізкага.